

Plan International Suomi

ILMASTOLINJAUS

2018

TARVITSEMME NOPEITA ILMASTOTOIMIA TYTTÖJEN HYVÄKSI

Ilmastonmuutos vaatii nopeita ja päättäväisiä toimia. Kansainvälisen yhteisön on jaettava vastuu ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta oikeudenmukaisesti ja demokraattisesti, jotta nykyisillä ja tulevilla sukupolvilla on mahdollisuus elää ihmisarvoista ja hyvää elämää.

Vuonna 2015 solmittiin Pariisin ilmastopöytäkirja, jonka tavoitteena on rajata maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahden asteen ja tavoitella enintään 1,5 asteen nousua. Kansainvälinen ilmastopaneeli arvioi, että ero puolentoista ja kahden asteen lämpenemisen aiheuttamien seurausten välillä on valtava. Jos ilmasto lämpenee puoli astetta enemmän, ruuantuotanto vaikeutuu ja merenpinta nousee merkittävästi enemmän.¹ Tästä huolimatta maapallon keskilämpötila jatkaa kohoamistaan.² Ilman nopeita ja kunnianhimoisia toimia yhteiskunnan eri sektoreilla maailmaa uhkaa vähintään kolmen asteen lämpötilannousu esiteolliseen aikaan verrattuna.³

Ilmastonmuutos uhkaa tehdä tyhjäksi lukuisia jo

saavutettuja kehitystuloksia. Arvioidaan, että sata miljoonaa ihmistä vajoaa takaisin köyhyyteen 2030 mennessä, mikäli ilmastonmuutokseen ei kyetä vastaamaan.⁴ Vaikutukset näkyvät jo nyt. Nälkäänäkevien määrä on vuosien myönteisen kehityksen jälkeen käännytynyt taas nousuun kolmen viime vuoden aikana. Ilmastonmuutos on merkittävimpiä taustatekijöitä ruokaturvan heikkenemisessä.⁵ Samaan aikaan arvioidaan, että 100 miljoonaa ihmistä välttyisi veden puutteelta, merenpinnan nousu hidastuisi ja miljoonien rannikkoseuduilla asuvien ihmisten kodit säästyisivät, mikäli ilmaston lämpeneminen saadaan hillittyä 1,5 asteeseen kahden asteen sijaan.⁶

Ilmastonmuutos on ihmisoikeuskysymys. Vaikutukset ovat äärimmäisen vakavia koko ihmiskunnalle, mutta erityisesti kehitysmaiden köyhille ja haavoittuville ryhmille, kuten tytöille ja naisille.⁷ Kehitysmaiden tytöt kokevat jo nyt syrjintää ikänsä, sukupuolensa ja köyhyytensä takia. Tytöt kärsivät huonosta koulutuksesta, lapsiavioliitoista, väkivallasta, lapsikaupasta ja liian varhaisista raskauksista. Ilmastonmuutos uhkaa heikentää tyttöjen asemaa entisestään ja tehdä tyhjäksi jo saavutettuja

¹Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

²WMO 2018: WMO confirms 2017 among the three warmest years on record.

³The Emission Gap Report 2017. UNEP.

⁴Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Climate Change and Development Series. World Bank, 2016.

⁵The State of Food security and Nutrition in the World. FAO, 2018.

⁶Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

⁷Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Climate Change and Development Series. World Bank, 2016.

tasa-arvon edistysaskelia. Samaan aikaan tytöt ja naiset ovat keskeisessä asemassa esimerkiksi maailman ruuantuotannossa. Tämä asettaa heidät alttiiksi elinympäristössä tapahtuville muutoksille. Toisaalta juuri he ovat avainasemassa, kun etsimme ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja sen hillitsemiseksi.

Lastenoikeusjärjestö Plan Internationalin ilmastotyön painopiste on ilmasto-oikeudenmukaisuudessa. Plan tarkastelee ilmastonmuutosta erityisesti tyttöjen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta ja pyrkii edistämään tyttöjen oikeutta elinkelpoiseen maapalloon ja hyvään elämään sekä tyttöjen osallisuutta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Lastenoikeusjärjestönä Plan edistää lasten ja nuorten osallisuutta. Ilmastonmuutos vaikuttaa merkittävästi tulevien sukupolvien elämään, ja siksi lasten ja nuorten kuuleminen ilmastonmuutokseen liittyvässä päätöksenteossa on keskeistä.

VAIKUTTAMISTYÖN TAVOITTEET

Plan edistää ilmasto-oikeudenmukaisuutta ohjelmatyössään, vaikuttamistyössään sekä omissa käytännöissään. Tämä linjaus käsittelee Planin vaikuttamistyön tavoitteita ja näkökulmia. Linjausta päivitetään tarpeen vaatiessa.

Suomen tulee tehdä Pariisin ilmastopöytäkirjan ja Agenda 2030 -ohjelman mukaista politiikkaa kotimaassa, osana EU:ta ja kansainvälisellä tasolla. Suomen ilmastopoliitikan tulee ottaa huomioon tyttöjen oikeudet ja edistää lasten oikeuksien toteutumista nyt ja tulevaisuudessa.

Poliittisen päätöksenteon tulee perustua tuoreeseen saatavilla olevaan tieteelliseen tietoon ja oikeudenmukaiseen ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.

Planin vaikuttamistyön keskeisinä tavoitteina on, että suomalaisten päättäjien tietoisuus ilmastonmuutoksen ja tyttöjen aseman välisestä yhteydestä vahvistuu ja että nuorten ääni kuuluu ilmastopoliittisessa keskustelussa nykyistä vahvemmin.

Plan International Suomi vaikuttaa sen puolesta, että

- » Suomi vähentää omia nettopäästöjään nopeasti Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Suomi nostaa vuoteen 2030 ulottuvan päästövähennyssitoumuksensa viipymättä vähintään 60 prosenttiin vuoden 1990 päästötasoon verrattuna. Suomi pyrkii negatiivisiin nettopäästöihin vuoteen 2030 mennessä.
- » Suomi ajaa samoja kunnianhimoisia päästövähennystavoitteita ja -toimia EU:ssa. EU:n tulee saavuttaa hiilineutraaliuus vuonna 2040 ja nettonegatiiviset päästöt sen jälkeen.
- » Suomi kasvattaa omia hiilinielujaan ja -varastojaan tasaisesti niin, että ne tukevat ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä ekosysteemien eheyttä ja biodiversiteetin suojelua. Suomi edistää ekosysteemien hiilinieluja ja -varastoja vahvistavia tavoitteita ja toimenpiteitä myös kansainvälisesti ja EU:ssa. Toimien tulee huomioida syrjittyjen ryhmien, kuten tyttöjen ja alkuperäiskansojen oikeudet.
- » Suomi tukee kehitysmaiden toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumista. Ilmastorahoituksen on oltava lisäistä kehitysyhteistyölle ja vastattava kansainvälisten ilmastopimusten sitoumuksia. Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus tulee nostaa 200 miljoonaan euroon vuodessa vuoteen 2020 mennessä. Rahoitusta tulee ohjata tasapuolisesti sekä hillintään että sopeutumiseen.
- » Suomi ottaa ilmastorahoituksessaan huomioon tyttöjen oikeudet ja erityistarpeet, ja pitää tasa-arvonäkökulmaa esillä myös kansainvälisellä tasolla.
- » Suomi pyrkii aktiivisesti siihen, että sekä kehitysyhteistyössä otetaan ilmastokestävyys huomioon, ja että kaikki julkiset rahavirrat ohjataan edistämään ilmastokestävyyttä ja päästöjen vähentämistä.
- » Suomi edistää oikeudenmukaisia ja turvallisia tapoja tukea ihmisiä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa ilmasto- ja ympäristösyistä.

ILMASTO-OIKEUDENMUKAISUUS

Pariisin ilmastopöytäkirjassa maailman maat sitoutuivat kääntämään globaalit ilmastopäästöt laskuun mahdollisimman pian, minkä jälkeen nopeita vähennyksiä tehdään parhaan käytettävissä olevan tieteellisen tiedon perusteella. Sopimuksessa otettiin huomioon, että päästöhuipun saavuttaminen vie kauemmin kehitysmaailta. Ilmastotoimien tulee tapahtua oikeudenmukaisuuden, kestävä kehityksen sekä köyhyyden vähentämisen kontekstissa, minkä lisäksi toimeenpanossa tulee huomioida yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaate.⁸

Ilmastomuutoksen vaikutukset ovat tuhoisia jo nyt ja voimistuvat tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Esimerkiksi jo 1,5 asteen lämpeneminen altistaa 350 miljoonaa ihmistä lisää kuolettaville kuumuusaalloille 2050 mennessä. Ilmastomuutoksen seurauksista, kuten lisääntyneistä tulvista, myrskyistä ja kuivuuskausista kärsivät erityisesti kehitysmaiden köyhät sekä lapset ja valmiiksi heikoimmassa asemassa olevat, jotka ovat olleet vähiten vastuussa ongelman aiheuttamisesta.⁹ Ilmastomuutoksen ratkaisu vaatii laajaa kansainvälistä

yhteistyötä, jonka tulee perustua oikeudenmukaiseen vastuunjakoon.

Suurin historiallinen syy ilmastomuutokseen ovat vauraiden teollisuusmaiden kasvihuonekaasupäästöt. Vauraat maat, kuten Suomi, ovat hyödyntäneet yhteistä ilmakehää enemmän kuin niiden oikeudenmukainen osuus sallisi.¹⁰ Tästä syystä vauraiden maiden on kannettava suurempi vastuu ilmastomuutoksen ratkaisusta. Kehitysmaita tukeva ilmastopolitiikka ei ole hyväntekeväisyyttä vaan kyse on oikeudenmukaisuudesta ja vastuunkannosta.

Ilmastomuutoksen sopeutumisen rinnalla on tärkeää arvioida vahinkoja ja menetyksiä (loss and damage), joihin sopeutuminen tiedetään mahdottomaksi. Varsovan ilmastokokouksessa 2013 perustettiin mekanismi, joka lisää tietoa näistä vahingoista ja tukee kehitysmaita riskeihin varautumisessa. Mekanismin toimet liittyvät läheisesti luonnonkatastrofien torjuntaan ja niiden jälkihoitoon. Toimet tarvitsevat kuitenkin vahvistamista ja riittävää rahoitusta. Vauraiden maiden velvollisuus on korvata ilmastomuutoksen kehitysmaaille aiheuttamia vahinkoja ja menetyksiä.¹¹

⁸ Yhteisten mutta eriytettyjen vastuiden periaate on kirjattu YK:n ilmastopöytäkirjaan. Käsite viittaa siihen, että kaikilla valtiolla on yhteinen vastuu, joka nousee yhteisestä maailman perinnöstä ja ihmiskunnan yleisestä intressistä. Valtioilla on yhteinen vastuu ympäristönsuojelusta, kun käytetään yhteisiä resursseja. Toisaalta, koska resurssit ovat jakautuneet epätasaisesti ja eri mailla on taloudellisesti, teknologisesti ja rakenteellisesti erilaiset kyvyt ratkaista globaaleja ongelmia, maiden vastuut eriyvät. Tämä periaate luo pohjan globaalille ympäristö- ja ilmastosuojelun vastuiden ja velvollisuuksien jakamiseen.

⁹ Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. WG II. Summary for Policymakers. IPCC, 2014; Warming of 1,5 Celsius -report. IPCC, 2018.

¹⁰ Historical Responsibility for Climate Change – from countries emissions to contribution to temperature increase. Climate Analytics.

¹¹ Warsaw International Mechanism for Loss and Damage 2013; Finance for Adaptation and Loss and Damage: Time to Step Up Action. Oxfam & Care, 2017.

Suomen ja EU:n nykyiset päästövähennys-sitoumukset eivät ole riittäviä Pariisin ilmastopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuluttajien ilmastopäästöjen määrä on voimakkaasti suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Noin puolet maailman yksityisen kulutuksen päästöistä syntyy ihmiskunnan hyvätuloisimman kymmenyksen toiminnasta.¹²

Suomen on kiristettävä päästövähennystavoitteitaan ja luotava polku kohti nollanettopäästöjä. Tämä vaatii päästöjen vähentämisen rinnalla hiilinielujen ja -varastojen kasvattamista. On muutettava kulutus-, tuotanto- ja energiantuotantotavat aidosti kestäviksi ja edistettävä johdonmukaisesti irtautumista hiili-intensiivisestä yhteiskunnasta, jotta voimme omalta osaltamme toteuttaa ilmasto-oikeudenmukaisuutta ja tukea kehitysmaiden tyttöjä ja lapsia, joiden tulevaisuutta ilmastomuutos uhkaa vakavimmin.

Ilmasto-oikeudenmukaisuus tarkoittaa myös ilmasto-demokratiaa. Köyhillä mailla on oltava riittävä edustus ja äänivalta kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa. Kehitysmaiden on voitava omien tarpeidensa pohjalta vaikuttaa kansainvälisten ilmastoneuvottelujen agen-

daan ja sitouduttava hiilinegatiivisen tulevaisuuden rakentamiseen. Kansalaisyhteiskuntien ja haavoittuvien ryhmien edustus ja osallisuus ovat tärkeitä niin kansainvälisessä ilmastotyössä kuin laadittaessa kansallisia ilmasto-ohjelmia ja suunnitelmia ilmastomuutokseen varautumiseksi. Erityisen tärkeä on huolehtia naisten ja tyttöjen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa päätöksentekoon. Työillä ja naisilla on myös runsaasti tietoa ja osaamista esimerkiksi perheiden ruokaturvan ja veden saannin turvaamisesta.

TYTÖT KÄRSIVÄT ILMASTONMUUTOKSESTA

Tytöt ovat suurin syrjityssä asemassa oleva ryhmä. He kohtaavat syrjintää ja hyväksikäyttöä sukupuolensa ja ikänsä perusteella. Lisäksi köyhyys, etninen tausta ja vammaisuus moninkertaistavat tyttöjen kohtaamat haasteet. Tytöt ja naiset kohtaavat ilmastomuutoksen vaikutukset eri tavalla kuin miehet. Erityisen riskialttiita ryhmiä ovat syrjäseuduilla elävät tytöt, naiset ja alku-peräiskansojen edustajat.¹³

Köyhyys vaikeuttaa muutoksiin varautumista ja nii-

¹² What does the Paris Climate Agreement mean for Finland and the European Union? Climate Analytics, 2016; Extreme Carbon Equality. Oxfam, 2015.

¹³ Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. WG II. Summary for Policymakers. IPCC, 2014; Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

hin sopeutumista. Yli puolet äärimmäisen köyhistä on lapsia ja ylivoimaisesti suurin osa heistä asuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Lapsiköyhyys on tavallisinta maaseudulla. Sataa poikaa kohti noin 105 tyttöä elää äärimmäisen köyhissä kotitalouksissa ja iän myötä sukupuolten välinen taloudellinen epätasa-arvo kasvaa erityisesti Afrikassa.¹⁴ Kehitysmaiden tytöillä on usein heikot edellytykset ja olematon yhteiskunnan tuki selvitä muutoksista ympäristössä ja luonnonkatastrofeista, kuten kuivuudesta, maanvyörymistä, tulvista ja myrskytuhoista. Kriisien ja niukkuuden keskellä tyttöjen mahdollisuus hyödyntää luonnonvaroja ja saada tarvitsemiaan palveluja heikkenee entisestään.

Tyttöjen aseman ja epätasa-arvoisten rakenteiden ja kulttuuristen normien tiedostaminen on tärkeää, jotta voimme ymmärtää tyttöjen asemaa ja tulevaa elämää ilmastonmuutoksen keskellä. Naisiin jo nyt kohdistuvat ilmastovaikutukset tulevat voimistumaan tyttöjen elämänkaaren aikana, mikäli emme onnistu vastaamaan ilmastonmuutokseen sekä purkamaan epätasa-arvoisia rakenteita, joiden vuoksi ilmastonmuutoksen seurauksista suurimman taakan kantavat tytöt ja naiset.

Ilmastonmuutos vaikuttaa tyttöjen elämään monin tavoin ja haastaa tasa-arvon toteutumisen. Tyttöjen elämään vaikuttavat

- a) maanviljelyn olosuhteiden muutokset
- b) ruoka- ja vesipula ja
- c) ympäristökatastrofit ja -kriisit. Ruoka- ja vesipula sekä ympäristökatastrofit luovat epävakautta ja uhkaavat yhteiskuntarauhaa, mikä aiheuttaa ja syventää ongelmia, kuten tyttöjen hyväksikäyttöä ja seksuaalista väkivaltaa.

Ilmastonmuutoksen seurauksista kärsivät ensimmäisenä ne ihmisryhmät, jotka ovat suoraan riippuvaisia paikallisista luonnonvaroista ja saavat elantonsa esimerkiksi maataloudesta. Naisten työ ja toimeentulo riippuvat maataloudesta. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön mukaan naiset tuottavat yli puolet maailman ruuasta ja ovat keskeisessä asemassa ruokaturvan kannalta.¹⁵

Kehitysmaiden maataloudessa 48 prosenttia työvoimasta on naisia. Erityisesti Aasiassa naiset työskentelevät merkittävästi useammin maataloudessa kuin miehet. Myös Afrikassa naisten osuus maatalouden parissa työskentelevissä korostuu. Naisilla on myös

¹⁴ New Estimates of Extreme Poverty for Children. Policy Research Working Paper 7845. World Bank, 2016.

¹⁵ FAO: www.fao.org/gender/background/en/.

merkittävä rooli pienimuotoisen kalatalouden parissa. Maatalous- ja kalatalous ovat paikallisiin luonnonvaroihin perustuvia aloja, joilla ilmastonmuutos aiheuttaa häiriöitä ja muutoksia. Keskeisestä roolistaan huolimatta naiset ovat alttiimpia aliravitsemukselle ja heillä on miehiä huonommat mahdollisuudet saada käyttöönsä esimerkiksi uusia viljelylajikkeita ja lannoitteita.¹⁶

Vaikka Plan ja muut tasa-arvotoimijat monipuolistavat ja tasa-arvoistavat elinkeinorakennetta kehittyvissä maissa, on selvää, että iso osa maailman tytöistä työskentelee maatalouden parissa myös lähivuosisikymmeninä. He tulevat kohtaamaan ilmastonmuutoksen maatalouselinkeinoille tuomat haasteet.

Tytöt ja naiset ovat päävastuussa kotitaloudesta, kuten ruuan valmistuksesta, vihannesten viljelystä kotipuutarhassa ja veden hankkimisesta. Kuivuus, epävakaut sääolosuhteet ja tulvat vaikuttavat suoraan perheiden ruoka- ja vesivaroihin. Naisten työtaakan lisääntyessä tytöt kantavat yhä suuremman vastuun äitiensä auttamisesta, mikä juontaa juurensa sosiaalisin normeihin ja totuttuun työnjakoon, jossa kotityöt ovat naisten vastuulla. Esimerkiksi kotitalousveden hankkimiseen käytettävä

päivittäinen aika pitenee helposti kuivuudesta kärsivillä alueilla ja vaikuttaa suoraan siihen, kuinka paljon aikaa tytöillä on käytettävissään opiskeluun ja vapaa-aikaan. Esimerkiksi Mosambikissa pitkittyneen kuivuuden vuoksi vedenhakuun kuluu aiemman kahden tunnin sijaan kuusi tuntia päivässä, mikä on aiheuttanut poissaoloja koulusta ja altistanut tytöt seksuaaliselle väkivallalle vedenhakumatkojen aikana.¹⁷

Puhtaan veden puute lisää painetta käyttää erilaisia, vähemmän laadukkaita vesilähteitä muun muassa ruuanlaittoon, peseytymiseen ja pyykin pesuun. Koska tytöt ovat vastuussa useista kotitöistä, he myös altistuvat enemmän likaisen veden aiheuttamille terveysvaikutuksille. Lisäksi veden puute aiheuttaa hygieniaongelmia erityisesti kuukautisten ja raskauksien aikana.¹⁸

Lapsiavioliittojen määrä on lisääntynyt useissa maissa ilmastonmuutoksen seurauksena. Tyttöjen järjestetyt avioliitot ovat perheille selviytymiskeino tilanteessa, jossa perheen ruokaturva on heikentynyt tai ympäröivä yhteiskunta romahtanut. Tytön naimakaupan myötä perhe saa myötäjäiset ja toisaalta avioliitto on keino taata tyttärelle ateria edes miehensä perheessä. Esimer-

¹⁶ Gender Equality and Food Security, Women's Empowerment as a Tool against Hunger. FAO, 2013; World Employment Social Outlook. Trend for Women 2017. ILO, 2017.

¹⁷ Turning Promises into Action: Gender Equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development. UNWomen, 2018; Hope dries up? Women and Girls coping with Drought and Climate Change in Mozambique. CARE, 2016.

¹⁸ Climate Change, Young Women, and Girls: Vulnerability, impacts and adaptation in Northern Thailand. Plan International, 2018.

kiksi Mosambikissa kuivuudesta kärsivillä alueilla alle 18-vuotiaana naimisiin menevien määrän on ennakoitu lisääntyvän 16 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Useimmat tytöistä ovat alle 15-vuotiaita. Vain 11 prosentilla alueen naimisissa olevilla tytöillä on mahdollisuus käyttää ehkäisyä. Vielä harvemmalla on aikomus tai mahdollisuus jatkaa koulunkäyntiä. Maataloudestaan riippuvaisessa Malawissa puolestaan on kärsitty vuosikymmeniä luonnonmullistuksista. Vuoden 2015 tulvat hankaloittivat jo valmiiksi vaikeaa tilannetta ja vaikuttivat miljoonien elämään. Tulvia seurannut kuivuus heikensi etenkin ruokaturvaa. Sään ääri-ilmiöiden syventämän köyhyyden vuoksi lapsiavioliittojen määrä on lisääntynyt. Arvioiden mukaan 30-40 prosenttia Malawin lapsiavioliitoista on seurausta ilmastonmuutoksesta. On tavallista, että tytöt joutuvat lisäksi turvautumaan seksuaalisiin tekoihin vastineeksi ruuasta tai rahasta. Tästä voi seurata ei toivottuja raskauksia ja niiden vuoksi leimaantumista.¹⁹

Luonnonkatastrofien määrä on nousussa. 1970-luvulla luonnonkatastrofeja oli noin 90, mutta tänä päivänä vuosittainen keskiarvo on jo 450 katastrofia vuodessa.

Yhdeksän kymmenestä luonnonkatastrofista tapahtuu kehittyvissä maissa ja katastrofien kuolonuhreista 95 prosenttia on kehittyvissä maissa. Riskit eivät jakaannu tasaisesti yhteiskunnissa. Mikäli naiset ja tytöt ovat valmiiksi syrjityssä asemassa, kriisit lisäävät heidän haavoittuvuuttaan. Arvioiden mukaan naisten ja lasten riski kuolla luonnonkatastrofissa on moninkertainen miehiin nähden. Kehitysmaissa on myös havaintoja siitä, että luonnonkatastrofia usein seuraavassa talouden taantumassa tyttölasten imeväiskuolleisuus lisääntyy merkittävästi poikia enemmän.²⁰

Naiset ja lapset ovat usein yllidustettuina niiden joukossa, jotka ovat jättäneet kotinsa äkillisen luonnonkatastrofin tai pitkittyneen kriisin, kuten kuivuuden, seurauksena. Liikkeelle lähtö altistaa tytöt turvattomille ratkaisuille, kuten ihmissalakuljetukselle ja sieppauksille. Samalla on muistettava, että siirtolaisuus voi olla välttämätöntä toimeentulon löytämiseksi uusilta alueilta.²¹ Ilmasto- ja ympäristösyistä johtuvalle siirtolaisuudelle tulisi olla turvallisia mahdollisuuksia.

Tyttöjen asemasta on vain vähän tilastollista tietoa, mutta on selvää, että kriisin kohdanneissa ja huonosti

¹⁹ Ks esim. Hope dries up? Women and Girls coping with Drought and Climate Change in Mozambique. CARE, 2016; Brides of the Sun: www.bridesofthesun.com.

The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

²⁰ The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

²¹ Women and Climate Change, Impact and Agency in Human Rights, Security, and Economic Development. Georgetown Institute for Women, Peace and Security, 2015.

toimivissa yhteiskunnissa kenenkään ihmisoikeudet eivät toteudu, kaikkein vähiten lasten ja tyttöjen. Erityisesti teini-ikäiset tytöt ovat riskiryhmä. He jäävät usein vaille tarvittavaa huomiota ja heidän tarpeitaan vastaavaa humanitääristä apua ja rahoitusta. Kriisien ja epävakauden keskellä tyttöjen kohtaama seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö lisääntyy. Teinitytöiltä vaaditaan usein myös suuremman vastuun kantamista itsestään ja muista kuin mikä olisi kohtuullista heidän ikäisilleen.²²

Yksi syy tyttöjen haavoittuvaan asemaan on heidän vähäinen osallistumisensa yhteisön julkiseen elämään ja halu pitää tytöt kodin piirissä. Vaikka tämän usein ajatellaan suojelevan tyttöjä, todellisuudessa se asettaa tytöt suurempaan vaaraan. Kouluttamattomilla tytöillä on olemattomat tai heikommät tiedot selviytymiskeinoista luonnonkatastrofin sattuessa. Tytöt eivät välttämättä tunne hätäsuunnitelmia tai tiedä hälytysjärjestelmistä.²³

Ilmastonmuutos ei kohtele kaikkia samalla tavoin ja siksi sen oikeudenmukainen ratkaisu, jossa ihmisoikeudet on nostettu keskiöön, on välttämätön. Ilmastonmuutosta on kyettävä hillitsemään, jotta edellytykset tyttöjen oikeuksien toteuttamiselle säilyvät jatkossakin.

Samalla tarvitaan sopeutumistoimia, jotka eivät vaaranna tyttöjen oikeuksia, vaan huomioivat heidän tarpeensa ja hyödyntävät naisten ja tyttöjen osaamista.

TYTÖT OVAT OSA ILMASTONMUUTOKSEN RATKAISUA

Samalla kun naiset ja tytöt kohtaavat ilmastonmuutoksen vaikutukset omassa elämässään he ovat ali-edustettuina päätöksenteossa, työmarkkinoilla ja niissä pöydissä, joissa ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta keskustellaan ja päätetään. Ilmastonmuutos haastaa koko ihmiskunnan ja yhteiskuntamme sellaisina kuin ne tunnemme. Tämän kokoluokan haastetta ratkoessa ei kannatta jättää hyödyntämättä naisten ja tyttöjen osaamista ja kokemusta.

Tytöillä ja naisilla on runsaasti etenkin paikallistason tietämystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja hallinnasta sekä riskien minimoimisesta. Tutkimukset osoittavat, että sukupuolten välinen tasa-arvo lisää yhteisöjen ruokaturvaa. On arvioitu, että useissa kehitysmaissa maatalouden tuottavuutta voitaisiin merkittävästi lisätä takaamalla naisviljelijöille samat mahdollisuudet ja

²² The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

²³ The State of the World's Girls -report. In Double Jeopardy: Adolescent Girls and Disasters. Plan International, 2013.

edellytykset kuin miehille. Parhaimmillaan tämä tarkoittaisi, että näissä maissa 150 miljoonaa ihmistä säästyisi aliravitsemukselta.²⁴ Ilmastomuutoksen myötä on entistä tärkeämpää, että edistämme tyttöjen ja naisten oikeuksia maaomistukseen ja mahdollisuutta hyödyntää uusimpia viljelylajikkeita, -tekniikoita ja lannoitteita.

Ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestävä talouden rakentaminen on välttämätöntä. Tämä tarkoittaa, että globaalisti on kyettävä luomaan ilmastokestäviä aloja, elinkeinoja ja työpaikkona. Tällä hetkellä noin viidennes vihreän teknologian ja energian työpaikoista on naisten hallussa. Ilmastokestävyttä edistävät kehitys yhteistyöhankkeet, joissa sukupuolten välinen tasa-arvo on pää- tai osatavoitteena, keskittyvät ymmärrettävästi maataloussektorille, jolla naiset ja tytöt työskentelevät. Olisi kuitenkin varmistettava, että tytöt voivat tulevaisuudessa hyötyä vihreän talouden työpaikoista ja elinkeinoista monipuolisesti. Siksi tasa-arvo ja tyttöjen erityistarpeet tulisi huomioida investoinneissa ja koulutuksessa, joilla pyritään luomaan uutta kestävää taloutta ja elinkeinoja.²⁵

Tytöillä on oikeus laadukkaaseen koulutukseen. Samalla tyttöjen koulutus tukee ilmastomuutoksen

hillintää ja siihen sopeutumista. Koulutetuilla tytöillä on paremmat valmiudet vastata ilmastomuutoksen tuomiin muutoksiin elämässään. Heillä on tietoa luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ruokaturvan parantamisesta muuttuvissa olosuhteissa. Koulutuksella voidaan myös varmistaa, että tytöt osaavat toimia luonnonkatastrofeissa ja pystyvät paremmin suojelemaan itseään sekä muita. Tytöt ovat myös kiinnostuneita ilmastomuutoksen hillinnästä ja sopeutumiskeinoista. Heidän äänensä ei vain kuulu keskustelussa.

Maailman väestö kasvaa noin 75 miljoonalla ihmisellä joka vuosi. Maailmanpankin mukaan vuonna 2050 maailmassa on todennäköisesti yli yhdeksän miljardia asukasta. Väestönkasvu tuo mukanaan suuria haasteita ravinnontuotannolle, puhtaan veden riittävyydelle, turvallisuudelle kaupunkisuunnittelulle ja ympäristölle, etenkin kun ilmastomuutos tekee osan maapallon alueista viljely- ja asuinkelvottomiksi. Ilmastomuutoksen väistämättä tuomiin muutoksiin vastaamiseksi väestönkasvun hillitseminen on hyödyllistä. Samaan aikaan on muistettava, että väestöpolitiikan tulee perustua ihmisoikeuksille ja naisten ja tyttöjen mahdollisuudelle päättää itse

²⁴ Gender Equality and Food Security, Women's Empowerment as a Tool against Hunger. FAO, 2013.

²⁵ Making climate finance work for women: Overview of the integration of gender equality in aid to climate change. OECD DAC Network on Gender Equality, 2015.

lapsilukunsa. Maailmassa on 214 miljoonaa naista, jotka eivät saa toivomaansa ehkäisyä. Naisten ja tyttöjen oikeus päättää omasta kehostaan ja lapsiluvustaan on ihmisoikeus, jonka toteutuminen edistää myös perheiden ja yhteisöjen kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen. Se myös edistää ilmastonmuutoksen ratkaisua hillitsemällä väestönkasvua.²⁶

Päästöjen hillinnän näkökulmasta teollisuusmaiden niukemman väestön päästöt ovat moninkertaiset verrattuna kehitysmaiden runsasväkisiin alueisiin. Esimerkiksi suomalaisen keskivertopäästöt henkeä kohti vuodessa ovat 9,3 tonnia siinä, missä intialaisten 1,9 tonnia ja ugandalaisen 0,1 tonnia.²⁷ Tämän vuoksi varakkaiden teollisuusmaiden päästövähennykset ovat keskeisiä eikä niitä voi korvata väestönkasvun hillinnällä kehitysmaissa.

ILMASTORAHOITUSTA TARVITAAN ETENKIN SOPEUTUMISEEN

Pariisin ilmastoneuvotteluissa sovittiin, että vuoteen 2020 mennessä vauraiden maiden mobilisoima rahoitus kehitysmaiden ilmastotoimiin nostetaan sadan miljardin

Yhdysvaltain dollarin vuositasolle. Sitoumus ulottuu vähintään vuoteen 2025 saakka. Rahoituksen on luvattu kohdistuvan tasapuolisesti niin ilmastonmuutoksen hillintään kuin sopeutumiseen. Lisäksi Pariisin ilmastopöytäkirjassa sovittiin, että kaikkien globaalien rahavirtojen tulee tukea päästövähennyksiä ja ilmastokestävää kehitystä.²⁸

Kansainväliset arviot kansainvälisen ilmastorahoituksen tarpeesta vaihtelevat suuresti, mutta tarve rahoitukselle on kiistaton. Kehittyvien maiden tyttöjen näkökulmasta etenkin sopeutumiseen suunnattu rahoitus olisi elintärkeää. YK:n ympäristöohjelma UNEP on arvioinut pelkän vuosittaisen sopeutumisrahoituksen tarpeeksi 140–300 miljardia dollaria vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2014 sopeutumista rahoitettiin globaalisti 22,5 miljardilla.²⁹

Toistaiseksi Suomi on rahoittanut ilmastorahoitusosuutensa kehitysyhteistyömäärärahoistaan. Ilmastonmuutos on kuitenkin globaali haaste, jota ei voida rahoittaa köyhyyden vähentämisen ja muiden kehitystavoitteiden kustannuksella. Suomen ei tule laskea ilmastorahoitusta osaksi kehitysyhteistyön 0,7 prosen-

²⁶ WHO:n tilastot 2017; Adding it up: Investing in Contraception and Maternal and Newborn Health. Guttmacher Institute, 2017.

²⁷ Fossil CO₂ & GHG emissions of all world countries. EDGAR, 2017.

²⁸ Pariisin ilmastopöytäkirja, artikla 2.1c. UNFCCC, 2015; Ilmastorahoitus ja Suomi. Kepa, 2017.

²⁹ The Adaptation Gap report. UNEP, 2017.

tin sitoumusta, vaan antaa aidosti lisäistä rahoitusta ilmastotoimiin.

Julkista rahoitusta tarvitaan, sillä yksityinen rahoitus suuntautuu pääosin ilmastonmuutoksen hillintään, jolla tähdätään päästöjä vähentäviin ratkaisuihin. Ilmastonmuutoksen hillinnän rahoittaminen on tärkeää, mutta sen avulla on kuitenkin haastavaa tavoittaa vähiten kehittyneitä maita ja kaikkein köyhimpiä ihmisiä, kuten kehittyvien maiden tyttöjä. Sopeutumisen rahoitustarve on akuutti, sillä kehitysmaissa koetaan ilmastonmuutoksen vaikutukset jo nyt. Jo tapahtunut lämpeneminen vaikuttaa monin tavoin peruuttamattomasti, ja siksi tiettyjen seurausten osalta jäljellä on enää mahdollisuus sopeutua muutokseen.³⁰

Perinteiset rahoituslähteet eivät yksin riitä ilmasto- rahoitustarpeeseen vastaamiseen. Onkin tärkeä sopia pikaisesti uusien innovatiivisten rahoituslähteiden käyttöön otosta. Samalla tulee varmistaa, esimerkiksi korvamerkitsemällä, että niistä saatavat tulot todella

käytetään ilmastorahoitukseen. Uusia rahoituslähteitä voivat olla esimerkiksi ympäristölle haitallisten vero- ja yritystukien poisto, hiilidioksidiverot, lentoliikenteen ja merenkulun maksut sekä EU:n päästöhuutokaupan tulot. Mikään rahoituslähte ei riitä yksinään, vaan lähteitä tarvitaan useita.

Ilmastorahoituksen puitteissa ohjatut varat eivät aina ohjaudu niitä eniten tarvitseville ja heikoimmassa asemassa oleville. Siksi rahoituslähteiden ja -tason lisäksi on oleellista varmistaa resurssien hyvä hallinnointi, seuranta ja raportointi. Hallinnoinnin ja päätöksenteon tulee olla luotettavaa ja avointa kaikkien asianosaisten näkökulmasta. Lisäksi on varmistettava, että kumppani- maan köyhimmät ja haavoittuvimmat väestönosat, kuten tytöt, osallistuvat tunnustettuina osapuolina ilmasto- toimien suunnitteluun ja että huomattava osa tuesta päättyy paikallistasolle asti. On myös huolehdittava siitä, ettei ilmastorahoitus velkaannuta kehitysmaita.

---

³⁰ Development Cooperation Report 2016. The Sustainable Development Goals as Business Opportunities. OECD, 2017; Shock Waves. Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. Climate Change and Development Series. World Bank, 2016.

@plansuomi

www.plan.fi